

Diagnosi del Pla de drets humans de Catalunya

Drets del col·lectiu LGTBIQ

Laia Serra Perelló
amb la col·laboració de Ton Mansilla Jacas

Índex

1. Introducció	3
2. Reconeixement jurídic i internacional dels drets de les persones LGTBIQ	4
3. Marc legal	6
3.1. Marc legal estatal	6
3.2. Altra normativa sectorial	6
3.3. Marc legal autonòmic	7
3.4. Projectes de lleis estatals: la Llei LGTBI i la Llei trans	8
3.5. Problemàtica de la concurrència dels règims sancionadors autonòmics amb la legislació penal	9
3.6. Debat sobre la necessitat de lleis específiques o generals i sobre la seva compatibilitat	9
3.7. Desplegament de les Fiscalies d'odi i no discriminació arreu de l'Estat	10
4. Normativa catalana	10
4.1. Llei 11/2014, de 10 d'octubre	10
4.2. Altra normativa catalana	12
5. Interseccionalitat i persones LGTBIQ amb necessitats específiques a Catalunya	12
5.1. Persones migrades i sol·licitants d'asil	12
5.2. Persones LGTBIQ privades de llibertat	12
5.3. Persones d'edat avançada	13
5.4. Persones LGTBIQ treballadores del sexe	13
5.5. Persones LGTBIQ adolescents	13
5.6. Persones LGTBIQ amb VIH	13
6. Dates assenyalades pel col·lectiu	14
7. Iniciatives col·lectives de desplegament de la Llei	14
7.1. Proposta de protocols en salut	14

7.2. Proposta de protocol sobre el deure d'intervenció	15
8. Identificació de les entitats, els col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya	15
9. Estat actual del reconeixement i de la implantació dels drets de les persones LGTBIQ a Catalunya	16
9.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya	16
9.2. Agressions i discriminacions per orientació sexual, identitat o expressió de gènere	18
10. Mancances detectades / graus d'incompliment: indicadors	20
10.1. Indicadors de la pròpia Llei	20
10.2. Indicadors de l'àmbit municipal	21
10.3. Indicadors de la satisfacció dels col·lectius LGTBIQ i de les persones ateses	21
10.4. Indicadors de la pròpia avaluació per part de la Generalitat	21
11. Mesures proposades per assolir l'efectivitat dels drets de les persones LGTBIQ	23
12. Recomanacions per al seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades .	25

1. Introducció

La inclusió dels drets de les minories sexuals en els sistemes nacionals i internacionals de drets humans és quelcom considerablement recent. No obstant, el reconeixement dels drets del col·lectiu de Lesbianes, Gais, Trans, Bisexuals Intersexuals i Queer (LGTBIQ) representen, en realitat, una tornada a la concepció original dels drets humans, ja que deriven dels anomenats 'drets de primera generació', com el dret a la privacitat, al lliure desenvolupament de la personalitat i la identitat, i als principis d'igualtat i dignitat. Els drets d'aquest col·lectiu tenen un abast molt més ampli, de manera que engloba àmbits com la salut, l'educació, l'accés a béns i serveis com l'habitatge; la llibertat d'expressió, els drets laborals i l'accés al mercat de treball; la privació de llibertat i, en general, a tots els àmbits relacionats amb les diferents etapes vitals de les persones amb orientacions sexuals i identitats de gènere no heteronormatives.

Cal remarcar l'estret vincle que uneix les reivindicacions del col·lectiu LGTBIQ amb el feminisme i amb el progrés democràtic de la societat, tenint en compte que la LGTBIQ-fòbia constitueix una forma de reafirmació del sistema heteropatriarcal. A més, el qüestionament del sistema de gènere binari al que apunten algunes veus del moviment trans, posa en entredit la dicotomia home-dona del sistema sexe-gènere en el què es fonamenta la nostra organització social. Així mateix, la lluita del moviment LGTBIQ també guarda relació amb la defensa de la igualtat de totes les persones. La interseccionalitat és clau, atès que la LGTBIQ-fòbia interactua amb d'altres opressions estructurals com el racisme o el classisme. La defensa dels drets d'aquest col·lectiu, implica advocar per un enfortiment del principi d'igualtat, que més enllà del seu reconeixement formal, suposa el dret a reivindicar la diferència.

La diversitat sexual i, en especial, la diversitat del fet familiar - implícita al reconeixement dels drets del col·lectiu - suposa un desafiament als valors tradicionals, com la institució familiar clàssica, composta per un home i una dona amb llur descendència. L'existència de models de família que trenquen amb aquest, implica un qüestionament de les jerarquies socials establertes fins i al seu torn, posa en dubte la resta de jerarquies socials, contribuint així al progrés democràtic i social.

La situació dels drets LGTBIQ a Catalunya i a la resta de l'Estat ha experimentat una transformació radical en un període històric relativament breu. Des de finals dels anys setanta, on l'encara vigent Llei de perillositat i rehabilitació social preveia penes de presó per als homosexuals, fins a la consolidació de l'Estat espanyol com un dels Estats més garantista a nivell europeu i mundial, no han transcorregut ni tal sols quatre dècades. L'Estat espanyol va ser el tercer país del món a aprovar per llei el matrimoni igualitari, i actualment ocupa el novè lloc – d'un total de 49 països - en l'últim rànquing europeu sobre drets LGTBIQ elaborat per la ILGA (International Lesbian and Gay Association).

La situació dels drets del col·lectiu LGTBIQ varia també en el sí de l'Estat espanyol, atès que diferents Comunitats Autònomes han aprovat lleis que tenen per objecte garantir i protegir els drets de les persones amb orientacions sexuals i identitats de gènere diverses. Resulta indubtable l'enorme influència de l'activisme LGTBIQ en la progressiva aprovació d'aquestes lleis autonòmiques. Sens dubte, Catalunya ha estat un territori pioner en la defensa dels drets del col·lectiu LGTBIQ, en part gràcies al robust teixit associatiu format per organitzacions històriques com el Casal Lambda i el Front d'Alliberament Gai de Catalunya.

Personatges històrics, com Armand de Fluvià, han estat clau en el posicionament de Catalunya com a referent.

2. Reconeixement jurídic i internacional dels drets de les persones LGTBIQ

Entre els propòsits de les Nacions Unides, consagrats en el primer article de la seva Carta fundacional, trobem una clàusula antidiscriminària que fa referència al desenvolupament i respecte de les llibertats fonamentals sense discriminar per circumstàncies com la raça, el sexe, l'idioma o la religió. Per altra banda, la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH), conté una referència similar. No obstant, en els principals tractats i declaracions de les NN.UU, no es fa referència explícita a la orientació sexual ni a la identitat o expressió de gènere. Per la seva banda, el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics (PIDCP) i el Pacte Internacional de Drets Econòmics i Socials (PIDESC) també contén clàusules antidiscriminatòries en els seu redactat.

L'any 2006, en el marc de la Conferència Internacional sobre els Drets Humans LGBT, es va dictar la Declaració de Montreal, amb la intenció de difondre a nivell internacional els canvis necessaris a nivell polític, social i institucional per tal de garantir efectivament els drets humans de les persones d'aquell col·lectiu. L'any 2007, es van publicar els anomenats Principis de Yogyakarta, sobre l'aplicació del Dret Internacional de Drets Humans en relació amb la Orientació Sexual i la Identitat de Gènere. Aquests Principis no creen cap dret nou, però basteixen una interpretació autoritzada sobre la projecció dels drets reconeguts als tractats internacionals i regionals, la jurisprudència dels òrgans internacionals de drets humans, l'opinió de veus expertes i la pràctica dels Estats, envers el col·lectiu LGTBIQ. El document conté 29 principis que inclouen la declaració d'un dret, la seva aplicació a una situació determinada, i un aclariment sobre l'obligació estatal d'implementar-lo.

Paral·lelament, l'any 2011, es va adoptar la Resolució 17/19 del Consell dels Drets Humans de les Nacions Unides (HRC) titulada "Drets humans, orientació sexual i identitat de gènere", sent la seva primera resolució que versa de forma expressa sobre la igualtat, la no discriminació i la protecció dels drets amb independència de la orientació sexual, l'expressió i la identitat de gènere. La seva aprovació va donar pas al primer informe oficial de les NN.UU denominat "Llei, pràctiques discriminatòries i actes de violència comesos contra les persones per la seva orientació sexual i identitat de gènere" de novembre del 2011 i l'informe "Nascuts lliures i iguals" de 2012.

Posteriorment, el setembre del 2014, el HRC va adoptar la Resolució 27/32 en la que denuncia les violacions dels drets humans, donant pas a la publicació de l'informe "Discriminació i violència contra les persones per motius d'orientació sexual i identitat de gènere" de maig del 2015. El setembre del 2015, els organismes de les NN.UU van emetre un comunicat conjunt titulat "Posar fi a les violència i la discriminació contra les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans i intersex". D'aquesta manera va néixer l'informe anomenat "Vivint lliurement i en igualtat" que proporciona més de 200 exemples de bones pràctiques dels Estats per abordar la violència i la discriminació contra aquest col·lectiu.

Pel que fa a la protecció dels drets LGTBIQ a nivell europeu, cal citar el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals (CEDH) de 1950. Encara que no conté cap referència específica sobre la orientació sexual o la identitat de gènere,

algunes de les seves disposicions poden ser útils per a protegir i garantir els drets de les persones LGBTIQ, com l'article 8 relatiu a la privacitat o l'article 14 que conté una prohibició general de discriminació. Pel que fa a la Unió Europea, el propi Tractat de Funcionament (article 10) s'estableix que «En la definició i execució de les seves polítiques i accions, la Unió tractarà de lluitar contra tota discriminació per raó de sexe, raça o origen ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual.» De la mateixa manera, l'article 13 del Tractat d'Amsterdam proporciona una base sòlida per a la protecció dels drets LGTBIQ, ja que estableix una prohibició general de discriminació per aquesta raó. L'any 2000, es van adoptar dues directives, la Directiva **2000/78/CE** de 27/11/2000 sobre la igualtat de tracte en l'accés al mercat de treball i en la ocupació, i la Directiva 2000/43/CE de 29/6/2000 sobre el principi d'igualtat de tracte amb independència de l'origen racial o ètnic en l'accés al mercat de treball i en la seguretat social. Aquell any també es va promulgar la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea de l'any 2000, que en el seu article 21, veta explícitament la discriminació, entre d'altres, per raons d'orientació sexual. L'any 2006, es va refondre la Directiva 2006/54/CE de 5/7/06, sobre l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i de tracte entre homes i dones en l'accés al mercat de treball, ampliant la prohibició de discriminació en l'accés a béns i serveis.

En el marc de la UE resulta significatiu l'informe publicat l'any 2014 sobre el full de ruta de la UE contra l'homofòbia i la discriminació per motius d'orientació sexual i identitat de gènere, on s'exposa la necessitat d'aprovar un instrument polític global per lluitar contra la discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere. La necessitat es justifica en base a tres arguments -un de jurídic, un altre de polític i un tercer d'estratègia. Des del punt de vista jurídic, la Unió Europea té l'obligació de lluitar contra tota discriminació en la definició i execució de les seves polítiques i accions. Cal citar la rellevant omisió de la orientació sexual i la identitat de gènere en l'únic instrument vinculant de lluita contra la discriminació mitjançant el dret penal com és la Decisió Marc 2008/913/JAI que només abasta mesures en relació al racisme i la xenofòbia. Pel que fa al punt de vista polític, existeix un ple suport tant per part del Parlament Europeu com dels Estats membres. Finalment, a nivell estratègic, l'informe cita els resultats de la macro enquesta realitzada el 2013 per l'Agència de Drets Fonamentals de la UE (FRA) sobre drets LGTBIQ.

Per la seva part, el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH), ha desenvolupat una considerable jurisprudència en relació als drets de les persones LGTBIQ. Sobre el dret a la privacitat, l'ha definit no només com a 'zona general' on l'individu pot viure la seva vida privada sense ingerències externes, sinó que també comprèn el dret a establir i desenvolupar relacions amb d'altres persones (*Niemietz c. Alemanya*). Aquesta base jurídica justifica doncs el dret a establir relacions sexo-afectives consentides amb persones del mateix sexe, sense ingerències per part de l'Estat. La jurisprudència del TEDH en ocasions ha esdevingut un referent de progrés per als drets de les persones LGTBIQ. Les històriques sentències de *Dudgeon c. Regne Unit*, *Norris c. Irlanda* i *Modinos c. Xipre* van portar a la despenalització de l'homosexualitat en els respectius Estats, contribuint a la consolidació d'Europa com a territori lliure de criminalització de les orientacions sexuals no heteronormatives.

3. Marc legal

3.1. Marc legal estatal

L'article 14 de la Constitució Espanyola consagra una clàusula general d'igualtat mitjançant la qual cap persona pot ser discriminada per cap circumstància social o personal. La jurisprudència del Tribunal Constitucional ha establert reiteradament, que la menció a circumstàncies socials o personals en la clàusula antidiscriminatòria de l'article 14 inclou l'orientació sexual (vid. STC 41/2006, de 13 de febrer). Per altra banda, la Constitució estableix en el seu article 10.2 que tant la DUDH com els tractats internacionals de drets humans ratificats per Espanya seran el paràmetre interpretatiu de tots els drets i llibertats continguts en el Títol I del text constitucional, amb independència de quina sigui la seva ubicació en la sistemàtica del mateix, i per tant, independentment també del seu sistema de garanties. Per la seva part, l'article 96.1 de la Carta Magna disposa que *«Els tractats internacionals vàlidament celebrats, un cop publicats oficialment a Espanya, formaran part de l'ordenament intern. Les seves disposicions només podran ser derogades, modificades o suspeses en la forma prevista en els propis tractats o d'acord amb les normes generals de Dret internacional.»*

A nivell de jurisdicció civil la reforma del Codi Civil per raó del matrimoni igualitari es va dur a terme a través de la Llei 13/2005, d'1 de juliol, entenent que amb l'aprovació del matrimoni igualitari i la possibilitat d'adopció o gestació per parelles homoparentals els matrimonis ja no serien únicament entre home i dona, ni tampoc la parentalitat. D'aquesta manera, els preceptes van passar a referir-se a «cònjuges» i «els dos progenitors», de tal manera que ja no s'assumia el gènere de les persones que conformen un matrimoni o són progenitores. La adopció del matrimoni igualitari, va provocar d'altres canvis com la possibilitat de que dues dones poguessin accedir a la reproducció assistida (Llei 14/2006, de 26 de maig) i la possibilitat d'inscripció dels seus nadons al Registre Civil (Llei 20/2011, de 21 de juliol). Tot i així, la legislació espanyola segueix exigint que per inscriure'ls, a diferència de les parelles heterosexuales, les dones hagin d'estar casades.

Per altra banda, el govern socialista també va adoptar la Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, que va permetre que a les persones trans nacionals espanyoles, majors d'edat i amb capacitat suficient poguessin accedir al reconeixement legal del seu gènere sentit, modificant els seus documents d'identitat. Tot i l'avenç que va significar en el seu dia, aquella llei es fonamentava en un prisma del gènere en clau binària, concebia la vivència trans com una patologia i exigia un seguit de requisits incompatibles amb la dignitat i els drets humans d'aquell col·lectiu. El 23/10/18 la Direcció General del Registre i del Notariat, a la espera de que es produeixi el canvi legislatiu derivat de l'aprovació de la Proposta de Llei LGTBI estatal i de la Proposta de Llei Trans estatal, va dictar una Ordre per la que deixa sense efecte la Llei 2/2007, permetent que les persones trans puguin modificar la menció de sexe al registre amb una simple declaració de voluntat.

3.2. Altra normativa sectorial

En l'àmbit específic de la protecció a la infància, també resulta convenient mencionar els darrers avenços legislatius. La Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, modifica la històrica Llei Orgànica 1/1996 de Protecció Jurídica del Menor, afegint un apartat relatiu a l'interès

superior del menor, en què es preveu la preservació de la seva orientació i identitat sexual. Per la seva banda, la Llei 26/2015, de 28 de juliol, també modifica l'anterior Llei Orgànica, en el sentit d'incorporar un article que prohibeix les situacions contra tota forma de violència, inclòs l'assetjament escolar.

També hi ha d'altra normativa sectorial que conté previsions anti discriminatòries, que es refereixen explícita o implícitament a la discriminació LGTBIQ-fòbica, com la Ley 19/2007, de 11 de julio, contra la violencia, el racismo, la xenofobia y la intolerancia en el deporte que tot i no estar específicament orientada a la discriminació LGTBIQ, li pot ser d'aplicació. La Ley 34/2002, de 11 de julio, de servicios de la sociedad de la información y de comercio electrónico que permet la interrupció de la prestació de serveis en cas de divulgació de continguts discriminatoris, inclosos els de LGTBIQfòbia. La Ley Orgànica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana conté previsions específiques sobre els registres corporals. El Real Decreto Legislativo 2/2015, de 23 de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores, també conté previsions antidiscriminatòries.

3.3. Marc legal autonòmic

A nivell autonòmic, diferents Comunitats Autònomes han aprovat, dins les seves competències, instruments legislatius per a garantir els drets de les persones amb orientacions sexuals o identitats/expressions de gènere no heteronormatives. Fins al moment, s'han aprovat les següents lleis autonòmiques:

Navarra (2009): Llei Foral 12/2009, de 19 de novembre, de no discriminació per motius d'identitat de gènere i de reconeixement dels drets de les persones transsexuals; **País Basc (2012):** Llei 14/2012, de 28 de juny, de no discriminació per motius d'identitat de gènere i de reconeixement dels drets de les persones transsexuals; **Galícia (2014):** Llei 2/2014, de 14 de abril, per la igualtat de tracte i la no discriminació de lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals i intersexuals a Galícia; **Andalusia (2014):** Llei 2/2014, de 8 de juliol, integral per a la no discriminació per motius d'identitat de gènere i reconeixement dels drets de les persones transsexuals de la Comunitat d'Andalusia; **Canàries (2014):** Llei 8/2014, de 28 d'octubre, de no discriminació per motius d'identitat de gènere i reconeixement dels drets de les persones transsexuals; **Catalunya (2014):** Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia; **Extremadura (2015):** Llei d'Igualtat Social de Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere, Transsexuals i Intersexuals, i de polítiques públiques contra la discriminació per homofòbia i transfòbia en la Comunitat Autònoma d'Extremadura; **Madrid (2016):** Llei 2/2016, de 29 de març, d'Identitat i Expressió de Gènere i Igualtat Social i No Discriminació de la Comunitat de Madrid i Llei 3/2016, de 22 de juliol, de Protecció integral contra la LGTBI-fòbia i la discriminació per raó d'orientació i identitat sexual a la Comunitat de Madrid; **Regió de Múrcia (2016):** Llei 8/2016, de 27 de maig, d'igualtat social de lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals, transgènere i intersexuals, i de polítiques públiques contra la discriminació per orientació sexual i identitat de gènere a la Comunitat Autònoma de la Regió de Múrcia; **Illes Balears (2016):** Llei 8/2016, de 30 de maig, per a garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per a eradicar la LGTBI-fòbia; **Comunitat Valenciana (2017):** Llei 8/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat, integral del reconeixement del dret a la identitat i a l'expressió de gènere a la

Comunitat Valenciana; **Cantàbria (2017)**: Avantprojecte de Llei per a la Igualtat de Tracte i No Discriminació per Raó d'Orientació Sexual i Identitat de Gènere (El Consell de Govern ha aprovat aquest projecte de Llei el 25/10/2018) i **Aragó (2018)**: Llei 4/2018, de 19 d'abril, d'Identitat i Expressió de Gènere i Igualtat Social i no Discriminació de la Comunitat Autònoma d'Aragó.

3.4. Projectes de lleis estatals: la Llei LGTBIQ i la Llei trans

La Proposta de Llei contra la discriminació per orientació sexual, identitat o expressió de gènere i característiques sexuals, i d'igualtat social de lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals, transgènere i intersexuals va ésser registrada pel Grup Parlamentari Confederal d'Unidos Podemos-En Comú Podem-En Marea el mes de maig de 2017. Aquesta llei ha recollit les demandes dels col·lectius catalans, que han participat activament en la seva redacció.

Aquest projecte pretén superar la asimetria de reconeixement de drets sorgit de la promulgació descoordinada de lleis autonòmiques alhora que refon moltes de les seves previsions. La mateixa té un objectiu transversal i pretén garantir els drets del col·lectiu LGTBIQ en tots els àmbits i en totes les etapes de la vida. Estableix obligacions de l'Estat, orientacions per a les polítiques públiques, la creació d'un organisme central i un règim sancionador. Les mesures es projecten sobre l'àmbit educatiu, de la salut, l'accés a béns i serveis com l'habitatge o la privació de llibertat, entre d'altres. A més, el projecte té en compte que el col·lectiu no és homogeni i que cada orientació sexual, expressió de gènere i identitat de gènere té problemàtiques diferents, que alhora també canvien depenent de l'etapa vital en la que es troba cada persona, intentant preveure i solucionar el màxim de problemàtiques possibles. La llei conté tot un seguit de definicions que poden ser molt útils per clarificar conceptes. La llei, també contempla els drets no només de les persones LGTBIQ sinó que també posa molt èmfasi en les seves famílies. Un altre dels aspectes clau és la de la prevenció de l'assetjament escolar i la introducció de polítiques educatives a nivell estatal que tenen com a objectiu introduir una perspectiva de diversitat sexual i de gènere a les aules.

A més, la llei regula punts tan crucials com la prohibició de teràpies en l'àmbit sanitari que pretenguin revertir la orientació sexual o identitat de gènere d'una persona, a pesar del consentiment d'aquesta o dels seus representants legals, la formació específica en drets LGTBIQ als cossos i forces de seguretat de l'Estat i als principals operadors jurídics, o l'accés per part de les víctimes de la violència intragènere als mateixos drets que preveu la legislació vigent en matèria de violència de gènere. Resulta també rellevant la proposta de creació de Fiscalies especialitzades en delictes d'odi i discriminació en totes les Fiscalies Provincials, les Fiscalies d'Àrea i les Seccions Territorials, així com la creació d'un Centre Nacional de Memòria Històrica LGTBI. En matèria de protecció internacional, el projecte de llei preveu un seguit de mesures per a garantir els drets de les persones que sol·liciten asil per raons de diversitat sexual o de gènere, en especial la sensibilització i formació de les autoritats competents i la valoració de la credibilitat dels sol·licitants: el projecte de llei recull principis reiterats per ACNUR i la jurisprudència internacional com la validesa de l'autoidentificació d'un sol·licitant com a LGTBI o la prohibició de mitjans de prova que puguin vulnerar drets fonamentals com el dret a la intimitat.

La Proposta de Llei preveu també un règim d'infraccions i sancions, així com un catàleg de mesures provisionals a adoptar en els corresponents procediments administratius, i concedeix a les associacions LGTBI i altres entitats de drets humans la condició de part interessada en aquests procediments. Destaca l'ampli ventall de conductes tipificades com a infracció i el nivell de concreció de les corresponents sancions, així com la previsió de les circumstàncies que poden modular la graduació de les sancions, i l'establiment de l'obligació d'indemnitzar a la persona perjudicada.

D'altra banda, cal destacar la retirada de l'article 4 del text d'aquest Projecte de Llei – un dels més polèmics -, que permetia l'eliminació, destrucció o intervenció de publicacions sense autorització judicial. Des d'entitats com la Plataforma en Defensa de la Llibertat d'Informació, aquesta disposició podria ser titllada d'inconstitucional per una possible vulneració de l'article 20 de la Carta Magna, segons el qual el segrest de publicacions i altres mitjans d'informació només es podrà realitzar en virtut de resolució judicial.

Estant encara en entredit el destí de l'anterior projecte de Llei, els col·lectius trans han impulsat una Proposta de Llei específica sobre la protecció jurídica d'aquell col·lectiu, que va ser registrada pel Grup Parlamentari Confederal d'Unidos Podemos - En Comú Podem - En Marea el febrer del 2018. Tot i que la Proposta de Llei LGTBI contempla els drets de les persones trans de manera específica i abasta, aquest projecte de Llei sorgeix d'una demanda històrica que reivindica la certament invisibilització del col·lectiu trans en la sí de la resta de col·lectius LGBTIQ. Aquesta Llei pretén deixar enrere la Llei 3/2007, i proposa mesures d'actuació pública en àmbits com la sanitat, l'esport, l'educació, els mitjans de comunicació o les xarxes socials, entre d'altres.

3.5. Problemàtica respecte de la concurrència dels règims sancionadors autonòmics amb la legislació antidiscriminatòria penal

Els règims d'infraccions i sancions administratives continguts en les diferents Lleis autonòmiques contra la LGTBI-fòbia, presenta, en ocasions, un solapament amb el contingut de certs delictes contemplats al Codi Penal. Això genera inevitablement una situació de confusió i d'inseguretat jurídica, atès que moltes de les conductes que podrien constituir una infracció administrativa també podrien encaixar en alguns delictes anti discriminatoris. Aquest solapament, pot provocar efectes indesitjats com el buidat de contingut de cadascun dels règims sancionadors i alhora pot deixar espais que haurien de merèixer una resposta prohibitòria, desatesos. Un dels exemples clars de solapament entre infraccions penals i administratives, és el de la Llei catalana 11/2014. Tot i que el seu article 32 preveu la prioritat de la jurisdicció penal, el principi d'intervenció mínima que regeix aquella jurisdicció, podria posar en entredit l'aplicació dels delictes que s'hi contemplen si la conducta podria igualment encaixar en una sanció administrativa menys lesiva. Aquest solapament s'ha mirat de reconduir en la redacció de la Proposta de Llei LGTBI estatal, sense que a dia d'avui se sàpiga quin serà el redactat final del seu règim sancionador i l'efecte deslegitimador que podria generar que la futura Llei estatal deixés de contemplar sancions que sí que estan previstes a les lleis autonòmiques.

3.6. Debat sobre la necessitat de lleis específiques o generals i sobre la seva compatibilitat

Fruit de les reivindicacions de determinats col·lectius que treballen la discriminació de manera transversal i fins i tot de corrents conservadores contràries al qüestionament d'institucions com la família nuclear que contén lleis específiques com les LGTBIQ, s'ha generat cert debat en torn a la necessitat de crear lleis per fer front a discriminacions específiques - LGTBIQ, gènere, racisme, etc... - o bé fer front a totes elles mitjançant una llei general antidiscriminatòria que abordi tots els tipus de discriminació social. A nivell estatal, el 12/4/2018, el Congrés dels Diputats va aprovar la tramitació d'una llei per la igualtat de tracte i contra la discriminació a proposta del PSOE. L'aprovació d'una llei estatal anti-discriminatòria també ha estat llegida en alguns casos, com un risc de que els reconeixements de drets de col·lectius específics quedessin en entredit, després de tants anys d'esforç per a la seva conquesta. En el cas de les discriminacions per LGTBIQ-fòbia, resulta indubtable el valor comunicatiu i simbòlic que suposa l'existència d'una llei específica. Això té com a resultat una major visibilització de les situacions concretes de discriminació que han d'afrontar les persones LGTBIQ, i a la vegada llança un missatge de preocupació dels poders públics per aquestes situacions en concret, la qual cosa pot repercutir positivament al procés d'apoderament de cada col·lectiu oprimat. A Catalunya, la DA 4a de la llei 11/2014, estableix l'aprovació d'una llei d'una per a la no-discriminació. La seua projecte va ser aprovat el 31/10/2018 amb la idea de convertir-se en una llei paraigua.

3.7. Desplegament de les Fiscalies d'odi i no discriminació arreu de l'Estat

L'origen de la Delegació de Tutela Penal de la Igualtat i contra la Discriminació en un Fiscal de Sala té el seu origen en el Projecte de llei Integral per a la Igualtat de Tracte i no Discriminació, que contemplava expressament la designació d'un Fiscal Delegat del Fiscal General de l'Estat per a aquesta matèria. Tot i estar pendent la seua tramitació, la Fiscalia va assumir la idea per potenciar i optimitzar l'activitat del Ministeri Fiscal en aquest àmbit, davant la necessitat d'oferir una resposta institucional al problema de la discriminació i la situació de desprotecció efectiva en què es troben les víctimes/supervivents d'aquestes conductes. Aquesta Fiscalia Especialitzada té com a funcions la coordinació dels Fiscals integrants de la Xarxa de Fiscals Delegats per a la Tutela Penal de la Igualtat i contra la Discriminació per a cada Província, la identificació dels crims d'odi, el control estadístic d'aquest tipus de criminalitat, el seguiment de les diligències o procediments que s'incoen o tramiten per delictes d'odi i el compliment dels deures assumits per Espanya en els tractats internacionals. Cal destacar que la Fiscalia especialitzada de Catalunya va ser pionera a nivell de l'Estat, i va sorgir precisament per la demanda dels col·lectius LGTBIQ catalans.

4. Anàlisi de la normativa catalana

4.1. Llei 11/2014, de 10 d'octubre

L'octubre del 2014, fruit de la pressió i de les aportacions dels col·lectius LGTBIQ, es va aprovar la llei catalana per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia que té com a objectiu desenvolupar i garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals

(LGBTI) i evitar-los situacions de discriminació i violència, per a assegurar que a Catalunya es pugui viure la diversitat sexual i afectiva en plena llibertat. La Llei prové del mandat de l'article 40.2 i 40.8 de l'Estatut d'Autonomia i cita també la Resolució 242/III i 243/VI del Parlament de Catalunya. L'objectiu de la Llei, tal i com es reconeix en el seu article 1, és establir i regular els mitjans i les mesures per a fer efectiu el dret a la igualtat i a la no-discriminació per raó d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere, en els àmbits, tant públics com privats, sobre els quals la generalitat i els ens locals tenen competències. Les mesures de la Llei són aplicables a totes les àrees de la vida social, totes les etapes de la vida i totes les contingències en el decurs de la vida. Tot i que l'article 3 preveu que la Llei s'aplicarà a qualsevol persona, física o jurídica, de dret públic o privat, malauradament la Llei no explicita el fet de que les pròpies administracions puguin cometre discriminació. La seva responsabilitat, s'entén que s'haurà de vehicular a través de la normativa general administrativa sobre responsabilitat de les administracions.

La Llei requereix la creació d'un òrgan participatiu i consultiu permanent, un òrgan coordinador de les polítiques LGTBI i un servei d'atenció integral garantit per aquest últim. A més, s'obliga als poders públics catalans a garantir la formació i sensibilització de professionals que estan en contacte amb el públic, per tal de què aquests no tinguin conductes discriminatòries cap a persones LGTBI. També es proposen polítiques actives en el marc de l'educació, la cultura, la salut, entre d'altres. La Llei conté algunes previsions clau com la clàusula general antidiscriminatòria del seu article 5, que vincula totes les administracions públiques i que s'erigeix també com un principi informador de l'ordenament jurídic català. Aquest article també erigeix el Síndic de Greuges com a garant dels drets LGTBIQ. Una altra previsió clau de la Llei és la del seu article 6 que estableix un seguit de principis que han d'orientar l'actuació dels poders públics. L'article 8 crea l'òrgan coordinador de polítiques públiques LGTBI. L'article 10 preveu la obligació de formació dels i les professionals que fan tasques de prevenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació. L'article 11 conté la previsió cabdal del deure d'intervenció. L'article 24 preveu la tutela judicial i administrativa del dret a la igualtat de les persones LGBTI i l'article 25 obre la porta a la legitimació dels col·lectius LGTBIQ a actuar en els procediments administratius sobre discriminació, amb l'autorització de la o les persones afectades. L'article 26 regula el dret d'admissió, que fins ara havia provocat una aplicació certament arbitrària. I l'article 27 contempla el dret a una protecció integral, real i efectiva. L'article 30 també preveu una previsió de gran rellevància, com és el de la inversió de la càrrega de la prova en determinats procediments, que en tot cas, exclouen els procediments sancionadors. L'article 39 preveu la garantia estadística que permet censar i estudiar la discriminació LGTBIQ a fi de donar-li visibilitat i dissenyar polítiques públiques apropiades.

Un altre apartat rellevant de la Llei és la del seu règim sancionador, que es regula en els seus articles 34 i següents. Una altra previsió rellevant és la del seu article 36 que esmenta que seran responsables les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, que, per acció o omissió, incorren en els supòsits d'infracció. La responsabilitat serà solidària quan no sigui possible determinar el grau de participació de cadascú. Com s'havia anticipat a l'inici d'aquest apartat, aquesta previsió provoca una situació ambigua sobre com es vehicularà la responsabilitat de les administracions quan siguin les que origina discriminació LGTBIQ-

fòbica. En relació al procediment sancionador, una de els mancances més rellevants de la Llei és la absència d'un òrgan independent sancionador, sent que l'article 38 estableix que serà la Generalitat de Catalunya qui n'ostentarà la competència. A dia d'avui, no s'ha desplegat el règim sancionador, malgrat que la DF 1a de la Llei establí el termini d'un any pel desplegament reglamentari de la Llei. A pesar d'això, la DT 2a, estableix que mentre no es realitzi aquell desplegament, el procediment sancionador es regirà pel procediment general del Decret 278/1993, del 9 de novembre.

4.2. Altra normativa catalana

A nivell de Catalunya, a més de la normativa sobre infància i adolescència que es referirà més endavant, podem citar la Llei 10/1994, d'11 de juliol, de la policia de la Generalitat - Mossos d'Esquadra, la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya, la Llei 11/2009, del 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives, que contenen prohibicions específiques sobre discriminació per aquest motiu.

5. Interseccionalitat i persones LGTBIQ amb necessitats específiques a Catalunya

5.1. Persones migrades i sol·licitants d'asil

La realitat LGTBIQ a Catalunya no es limita al col·lectiu de persones nacionals, i inclou també a persones migrades que viuen al nostre país. Aquestes han de fer front a la interacció de la discriminació pel fet del seu origen, del color de la seva pell, de la seva situació administrativa que comporta unes condicions econòmiques molt precàries, i la seva orientació sexual i identitat o expressió de gènere. Aquestes persones, a més, tot sovint han de fer front al rebuig de la seva pròpia comunitat. Cal fer menció especial a les persones refugiades o sol·licitants d'asil, perseguides per la seva pertinença a aquest col·lectiu. El dret a l'asil per temor a patir una persecució motivada per l'orientació sexual o identitat de gènere ha estat reconegut per la jurisprudència internacional que interpreta la Convenció de Ginebra de 1951, per l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), per la normativa de la UE en la matèria i per la Llei espanyola 12/2009, que regula el dret d'asil i la protecció subsidiària a l'Estat. L'estat espanyol va rebre durant el 2017, 31.120 sol·licituds de protecció internacional, de les quals aproximadament dos terços van ser rebutjades (tan sols es van concedir 595 estatuts de refugiat i 4.080 reconeixements de protecció subsidiària). Resulta impossible saber quantes d'aquestes sol·licituds van ser per raó d'orientació sexual o identitat de gènere, atès que l'Oficina d'Asil i Refugi no menciona els motius de concessió de la protecció internacional en les seves resolucions favorables, per tal de protegir la intimitat de la persona afectada.

5.2. Persones LGTBIQ privades de llibertat

Aquest col·lectiu enfronta dificultats específiques i afegides; segons ha apuntat el Relator Especial de les Nacions Unides sobre la tortura i altres tractes cruels, inhumans i degradants, les persones LGBT es troben en l'últim esglaó en els centres de privació de llibertat, sotmetent-les de forma desproporcionada a actes de tortura i maltractaments. Les condicions de privació de llibertat propicien que les persones LGTBIQ, notablement les

dones trans pateixin la discriminació per part del funcionariat, de la resta de persones internes i siguin sotmeses a dificultats en el reconeixement del gènere sentit. Un de les majors dificultats és l'accés a la salut, inclosa la salut reproductiva, l'accés a la informació sobre el VIH/SIDA, la hormonació i el tractament de reassignació de gènere. A Catalunya, abans de l'aprovació de la Llei 11/2014, existia la Instrucció 3/2009 que en el seu dia va significar un avenç per aquell col·lectiu.

5.3. Persones LGBTIQ d'edat avançada

La generació actual de gent gran prové d'un passat de greu repressió a nivell legal i social. Resulta especialment rellevant l'estudi publicat l'any 2015 a la revista *The Gerontologist* sobre la gent gran no heterosexual que viu en recursos residencials de l'Estat espanyol. L'estudi indica la situació de rebuig i discriminació que pateixen: el 68% de les persones enquestades van expressar algun tipus de reacció negativa respecte a les relacions homosexuals entre residents; un 30% va manifestar que s'allunyaria d'un usuari LGBT, i tan sols un 19% estaria disposades a compartir habitació. A Catalunya, cal destacar la labor de la Fundació Enllaç per a la integració, socialització i acompanyament de les persones grans LGBTIQ al nostre país.

5.4. Persones LGBTIQ treballadores del sexe

Aquest és un col·lectiu que afronta vulneracions de drets específiques i interrelacionades amb altres eixos de discriminació. Resulta significatiu l'aprovació d'un pla municipal per part de l'Ajuntament de Barcelona per tal d'oferir suport social i jurídic a les dones trans que exerceixen el treball sexual a la ciutat. Aquest pla, anomenat '*Programa Carolinas*', va ser presentat per la Regidoria de Feminismes i LGTBI, i preveu facilitar assistència jurídica en casos de discriminació i vulneració de drets, millorant també la formació dels funcionaris públics en relació a aquest col·lectiu. Aquest pla preveu una col·laboració amb d'altres serveis municipals com l'Agència d'Abordatge Integral del Treball Sexual (Abits) i la Oficina per a la No Discriminació (OND).

5.5. Persones LGBTIQ adolescents

L'etapa adolescent és una etapa especialment complexa per la cerca d'autoafirmació personal i per estar especialment sotmesa a pressions i dinàmiques grupals. Qualsevol tret diferencial, és susceptible de comportar el rebuig del grup i fins i tot de desencadenar un conjunt de violències online i offline. Successos com el suïcidi del menor trans Alan el desembre del 2015 van commocionar la societat catalana. La identitat sexual dels menors així com la seva protecció enfront de les discriminacions, ha estat contemplada en la legislació d'infància. A nivell Europeu, la Carta Europea dels Drets dels Infants de 1992, ja contempla específicament la prohibició de discriminació per aquest motiu. A Catalunya la Llei 14/2010, de 27 de maig dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència conté l'article 30 sobre el dret a la identitat, entre elles la identitat personal i sexual. L'article 90, contempla mesures de protecció en l'àmbit de l'educació, amb mesures específiques sobre assetjament escolar.

5.6. Persones LGTBIQ amb VIH

Les persones LGTBIQ que viuen amb VIH han de fer front a discriminacions específiques basades en el seu estat serològic. Entitats com Gais Positius, duen a terme actes com les jornades anuals sobre relacions laborals de les persones que viuen amb VIH/SIDA, així com la publicació de la Guia sobre els drets de les persones que viuen amb VIH/SIDA. A nivell legal, cal destacar les previsions específiques de la Llei catalana 11/2014 com l'establiment d'estratègies específiques per a afrontar els problemes de salut específics de les persones LGTBI, fent especial esment a la vigilància epidemiològica, el reconeixement del dret d'accés als mètodes preventius que garanteixen pràctiques sexuals més segures i a la prevenció, detecció eficaç i al tractament integral. A nivell estatal, la Llei General per a la Defensa de Consumidors i Usuaris i la Llei del Contracte d'Assegurança preveuen disposicions específiques que prohibeixen la discriminació per raons de VIH/SIDA.

6. Dates assenyalades per al col·lectiu

A continuació es referencien breument les dates commemoratives més rellevants en relació al col·lectiu LGTBIQ a Catalunya. El dia de la visibilitat trans és el 15 de març a nivell estatal i el 31 de març a nivell internacional. El dia de la visibilitat lèsbica és el 26 d'abril. El dia contra la LGTBIQ-fòbia és el 17 de maig. El dia de l'orgull LGTBIQ és el 28 de juny. El dia de la visibilitat de les persones no binàries és el 14 de juliol. El dia de la visibilitat bisexual és el 23 de setembre. El dia de la despatologització trans és el darrer cap de setmana d'octubre.

7. Iniciatives col·lectives de desplegament de la Llei: Transforma la Salut i la Campanya feminista pel dret de totes les dones a accedir a la reproducció assistida

7.1. Protocols en salut

El 29/4/2015, un seguit d'activistes feministes i LGTBIQ va registrar al Parlament de Catalunya una queixa per impulsar el desplegament de la Llei 11/2014 en el seu article 16.3 k) i per denunciar l'impediment de les dones sense parella i les parelles de dones per accedir a les tècniques de reproducció assistida, sent que l'accés a aquell contravenia la Llei del 2006 i diferia de manera aleatòria segons el territori i el centre de salut. La Campanya anava més enllà i qüestionava l'atenció a la salut de les dones, que en cap cas posava al centre la seva dignitat i autonomia. La salut sexual i reproductiva és un espai en el què es donen moltes de les vulneracions de drets, fruit d'un baix de gènere. La Campanya reivindicava sobre l'in necessari de patologitzar l'accés a les tècniques de reproducció assistida, la cosificació dels cossos de les dones, la manca d'adaptació dels formularis mèdics a la diversitat familiar LGTBIQ i la dificultat en l'accés a l'al·letament induït, entre d'altres. Les activistes de la Campanya van fer una proposta de Protocol d'accés a les tècniques de reproducció assistida, que va ser adoptat en gran part pel Departament de Salut el juliol del 2016. A dia d'avui, la Campanya segueix rebent queixes per la manca d'informació del personal sanitari, per la centralització del servei a Barcelona i per l'aplicació pràctica del Protocol.

Per altra banda, el 14/6/2016 la plataforma Transforma la Salut, que aglutinava ACATHI, Generem, ATC Llibertat, Joves Trans de Barcelona, EnFemme, Chrysallis Catalunya i Generem, representa una iniciativa pionera, aglutinant els col·lectius trans de Catalunya per registrar una queixa al Parlament de Catalunya, per tal de desplegar els articles 16 i 23 de la Llei 11/2014. La queixa denunciava la vulneració de drets que suposa el model d'atenció a la salut existent llavors, en concret el tracte dispensat per l'Hospital Clínic. A banda de l'estudi legal sobre els drets del col·lectiu trans, la queixa aportava el relat personal de diverses persones i acompanyava una proposta de canvi del model d'atenció a la salut existent. El model partia d'un prisma despatolitzador i de desplegament territorial. A dia d'avui, tot i que la Generalitat l'octubre del 2016 va aprovar el nou Protocol que recollia en gran part les propostes del model, queda pendent assolir la formació de personal i el desplegament territorial. Tot i haver incentivat el rol de Trànsit, el Clínic segueix prestant el seu servei sense que es tingui constància de cap canvi substancial en l'enfoc des del que es presta el servei i sense que hi hagi hagut un canvi del personal. Actualment, se segueixen mantenint les reunions amb el Departament de Salut per avançar cap a la consolidació del nou model.

7.2. Proposta de protocol sobre el deure d'intervenció

L'Observatori Contra l'Homofòbia, el setembre del 2016 va presentar una proposta de protocol dirigida a la Generalitat de Catalunya, centrada en regular el funcionament del deure d'intervenció de les administracions públiques i el personal al seu servei davant qualsevol mostra de LGTBIfòbia, per desplegar l'article 11 de la Llei 11/2014. Acte seguit, la Generalitat de Catalunya va aprovar l'octubre de 2017 del 'Protocol que desplega el deure d'intervenció de les persones que treballen a les administracions públiques de Catalunya per a fer efectiu l'abordatge de l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia a Catalunya'.

8. Identificació dels col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a Catalunya

A dia d'avui les entitats LGTBIQ de Catalunya, no només s'han multiplicat sinó que ha crescut l'especificitat de les mateixes i la seva representativitat territorial. En l'àmbit de la diversitat familiar, es pot citar l'Associació de Mares, Pares i Familiars de Gais i Lesbianes (AMPGIL), Chrysallis Catalunya, l'Associació de Famílies Lesbianes i Gais (FLG); en l'àmbit lèsbic, es pot citar Lèsbica; en l'àmbit de la gent gran es pot citar la Fundació Enllaç; en l'àmbit de l'esport es pot citar Panteres Grogues; en l'àmbit de la religió es pot citar l'Associació Cristiana de Lesbianes, Gais, Transexuals i Bisexuals de Catalunya; en l'àmbit de les persones migrades es pot citar ACATHI; en l'àmbit de les persones trans es pot citar l'agrupació de Transforma La Salut que aglutina Generem, En Femme, Joves Trans, ATC Llibertat i Joves Trans de Barcelona o Cultura Trans; en l'àmbit de universitari es pot citar l'associació "Sin vergüenza"; en l'àmbit de la prevenció del VIH, Gais Positius, Comitè 1er de Desembre o SidaStudi i en l'àmbit del lleure i de la cultura es pot citar Grup d'Amics Gais, Lesbianes, Transsexuals i Bisexuals.

A nivell territorial es pot citar Colors de Ponent, TalComSom d'Osona, H2O - Col·lectiu Gai, Lesbià, Bisexual i Transsexual del Camp de Tarragona, LGTB Ebre, LGTB Terrassa. Alhora, aquestes entitats tenen les seves agrupacions a nivell de Catalunya com la història Comissió Unitària 28 de juny; la Coordinadora o la recent Plataforma d'entitats LGTBI. A nivell estatal

podem citar la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Transexuals i Bisexuals (FELGTB) i a nivell internacional, la Associació Internacional de Persones LGTB, (ILGA). A nivell polític, a Catalunya, des del 2007, aquestes entitats tenen la seva representació al Consell Nacional de Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere i Intersexuals.

9. Estat actual del reconeixement i de la implantació dels drets de les persones LGTBIQ a Catalunya

9.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya

En primer lloc, cal tenir en compte el Consell Nacional de Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transgènere i Intersexuals (Consell LGTBI). El Consell LGTBI es constitueix com a espai de participació ciutadana superior en matèria de drets i deures de les persones LGBTI i com a òrgan consultiu de les administracions catalanes que incideixen en aquest àmbit. Les propostes i recomanacions del Consell LGTBI, però, no tenen caràcter vinculant per a l'Administració.

Per la seva part, l'Àrea per a la igualtat de tracte i no discriminació de persones lesbianes, gais, transgènere i bisexuals de la Generalitat (Àrea LGTBI), que depèn de la Direcció General d'Igualtat (Departament de Treball, Afers Socials i Famílies), té com a objectiu implementar polítiques públiques per a la igualtat de les persones LGTBIQ, així com tramitar les incidències i denúncies per fets discriminatoris contra aquest col·lectiu, en base a la Llei 11/2014. És també l'òrgan encarregat del desplegament i implementació d'aquesta Llei. Com a iniciatives de la Llei 11/2014, l'Àrea LGTBI en aspectes rellevants com el desplegament de la xarxa de Serveis d'Atenció Integral (SAI) arreu de Catalunya o l'aprovació del mencionat protocol regulador del deure d'intervenció. No obstant, entitats com l'Observatori Contra l'Homofòbia venen posant de manifest l'escàs nombre de sancions imposades; crítica a la que l'Àrea respon en el sentit de que la manca de desplegament reglamentari del règim sancionador, en dificulta la tramitació eficient. Cal apuntar a la necessitat de que l'Àrea LGTBI reconegui a les entitats que tenen com a objectiu la defensa dels drets del col·lectiu la possibilitat de ser considerades part interessada en els procediments sancionadors iniciats en el marc de la Llei 11/2014, tal i com ha instat el Síndic de Greuges, per tal de donar compliment a allò establert per l'article 25 de la mencionada Llei.

El Protocol aprovat per la Direcció General d'Igualtat en relació al deure d'intervenció – mencionat *supra* – suposa un element rellevant en relació al compliment efectiu dels drets LGTBIQ. Aquest protocol, dirigit al personal funcional i laboral de les administracions públiques catalanes, especifica els recursos que cal activar i els circuits que cal seguir en cas de discriminació per LGTBIQ-fòbia, en vista a una intervenció eficaç que, a la vegada, estigui orientada a garantir els drets de les persones LGTBIQ i a oferir una atenció integral a les víctimes/supervivents de la discriminació. El Protocol estableix els mecanismes de coordinació institucional en els casos en què calgui activar el deure d'intervenció, preveient a la vegada mecanismes de revisió i avaluació. Resulta rellevant el paper clarificador del Protocol en relació al glossari bàsic per entendre la diversitat sexual i de gènere, i les discriminacions i violències associades a la LGTBIQ-fòbia, així com a les persones que es troben subjectes al deure d'intervenció ex article 11 de la Llei 11/2014, i les circumstàncies que donen lloc a l'activació del deure i les actuacions que se'n poden derivar. El Protocol

preveu un mecanisme d'avaluació i seguiment del mateix, que s'ha de dur a terme per la Comissió de Treball de Seguiment - integrat per dues persones membres de la Direcció General d'Igualtat, una persona membre de cada àmbit del Govern de la Generalitat implicat, així com, una de cada àmbit del Govern Local.

Per altra banda, existeix el **Protocol específic de prevenció, detecció i intervenció enfront l'assetjament escolar a persones LGBTI**, aprovat el maig de 2017 a instàncies del Parlament de Catalunya. El Protocol es planteja un objectiu triple, que es basa en a) prevenir, b) detectar i c) intervenir enfront de les situacions d'assetjament a l'alumnat per motius d'orientació afectiva sexual o identitat de gènere. Es realitza una clarificació de les conductes de discriminació, els tipus d'assetjament, i s'analitzen els diferents components del fenomen de l'assetjament escolar per LGTBIQ-fòbia, i posa a disposició de la comunitat educativa eines per prevenir l'assetjament a través d'activitats docents. El Protocol estableix quins són els conductes i els circuits de coordinació entre els diferents actors de la comunitat educativa, i alhora aporta elements per detectar conductes d'assetjament i saber com actuar per evitar la vulneració dels drets de l'alumnat LGBTI.

En relació a la implementació de la Llei, citar l'**Informe d'Avaluació del Procés d'Implementació de la Llei 11/2014**, de novembre del 2017, encarregat per la Direcció General d'Igualtat a l'Institut Diversitas. La primera part de l'informe, avalua les accions implementadores. L'Informe destaca els 20 cursos formatius duts a terme entre el 2015 i el 2017; la col·laboració amb la Diputació de Barcelona en el disseny "marc" de polítiques LGTBIQ. També destaca la coordinació interdepartamental, citant la Comissió Int. D'actuació de polítiques LGTBI; el Contracte – Programa sobre Plans i Mesures d'Igualtat LGTBIQ dirigit a municipis i els 47 cursos a personal de la EAP, DGAIA, ICD, Ajuntaments i al Consell de l'Audiovisual i el conveni amb el Síndic. L'informe afirma que s'estan duent a terme accions d'implementació en cadascun dels 15 objectius en els que divideixi la Llei i distingeix en tres blocs segons el grau d'acció. El primer seria el de Educació, Universitats, Cultura, lleure i esport, Salut, Acció Social, ordre públic i privació de llibertat. El segon, el de participació i solidaritat, el mercat de treball i el de Famílies. L'informe reivindica que el procés d'implementació és llarg i que hi han actuacions públiques que arrenquen des d'abans de la Llei. Malauradament, les conclusions de l'informe són escasses (1 foli de 54); es limita a una classificació cromàtica de les mesures d'implementació, en termes quantitatius i formals però no qualitius ni d'efectivitat i recalca que algunes mesures no poden ser dutes a terme perquè depenen d'impediments legals imposats per la legislació estatal. L'informe apunta al consens de la necessitat d'incrementar i millorar les accions i recursos destinats a consolidar i intensificar la implementació de la Llei. La segona part de l'informe, relatiu a l'avaluació de l'impacte de la implementació de la Llei, efectua una proposta d'indicadors, (*vid* anàlisi dels mateixos en l'apartat 7.4.4) però no una anàlisi pròpiament dit de la mateixa, tampoc suggereix una calendarització de la següent avaluació.

També s'han aprovat **Plans LGTBI en diferents municipis de Catalunya**, iniciativa recolzada a nivell provincial per la Diputació de Barcelona, que ha elaborat una Guia per a l'elaboració de plans locals LGTBI. Diferents municipis han aprovat recentment plans per a garantir els drets del col·lectiu LGTBIQ, entre els quals destaquen poblacions metropolitanes com Ripollet, Viladecans o Esplugues de Llobregat, i també territoris més allunyats de Barcelona, com el Pla Marc d'igualtat per raó d'orientació sexual i d'identitat de gènere a Osona. Municipis com Blanes, Vilanova i la Geltrú o Vilafranca del Penedès estan treballant

en l'elaboració dels seus respectius plans municipals de diversitat sexual i de gènere. Per la seva banda, la ciutat de Barcelona disposa, a més d'un Pla municipal per a la diversitat sexual i de gènere, d'una Regidoria específica de Feminismes i LGTBI, que té com a objectiu garantir la igualtat real de drets, oportunitats i resultats entre dones i homes i el respecte a la diversitat sexual i de gènere, i que compta amb un servei d'atenció específic a dones trans que exerceixen el treball sexual. El juny del 2017, la Diputació de Barcelona va publicar una guia per a establir plans LGTBI locals.

També cal apuntar l'impuls - en la seva condició de garant - del **Síndic de Greuges** en relació a la protecció dels drets de les persones LGTBIQ enfront de les Administracions Públiques, contribuint així al compliment del dret a una protecció integral, real i efectiva de l'article 27 de la Llei 11/2014. La D.A 3a de la Llei atorga al Síndic la funció de defensa de drets i llibertats en matèria de no-discriminació de les persones LGTBI que puguin haver estat vulnerats per l'actuació de l'Administració. L'11 de maig de 2016 es va signar un conveni de col·laboració entre el Síndic de Greuges i el Departament de Treball, Benestar Social i Famílies per tal d'agilitzar i coordinar el circuit de les queixes que es presenten al Síndic en aquesta matèria.

El passat març de 2017, el Síndic de Greuges va publicar un Informe sobre els dos anys de vigència de la Llei 11/2014, on es feia una valoració de la tasca de la institució del Síndic en compliment de la Llei. L'informe destacava un creixement sostingut al llarg del temps de les actuacions registrades, la majoria iniciades arran de queixes individuals o col·lectives, tot i que en l'àmbit LGTBIQ es donava una proporció relativament reduïda de les queixes individuals. El Síndic atribuïa aquesta circumstància al desconeixement de la Llei 11/2014 i del paper del Síndic en la seva aplicació, per part de la ciutadania. En relació a la resposta de l'Administració, l'informe conclouïa que en més de la meitat dels casos en què el Síndic li havia adreçat una recomanació, l'havia acceptada. En la resta de casos, el problema havia quedat resolt tan bon punt l'Administració ha tingut coneixement de que el Síndic iniciava una investigació. No obstant, l'informe assenyalava que encara quedaven algunes resolucions pendents d'acceptació per part de l'Administració.

9.2. Agressions, ofenses i discriminacions a persones per motius d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere

A continuació s'exposa breument les últimes dades disponibles segons l'informe anual de l'Observatori Contra l'Homofòbia, l'informe de la Fiscalia especialitzada en delictes d'odi i l'informe de la Federació Estatal de Lesbianes, Gais, Trans i Bisexuals (FELGTB).

9.2.1. Informe de l'Observatori Contra l'Homofòbia

L'Observatori contra l'Homofòbia elabora anualment un informe on s'analitza l'estat de la LGTBIQ-fòbia en tot el territori català. L'informe sobre l'Estat de la LGTBIQ-fòbia a Catalunya relatiu al 2017 apunta a un total de 111 incidències registrades, de les quals un 51,4% anaven dirigides a homes gais o bisexuals, un 18% van ser generalistes (dirigides a tot el col·lectiu LGTBIQ de manera genèrica), un 17,1% contra persones trans, un 10,8% contra dones lesbianes o bisexuals, un 1,8% contra persones heterosexuales (discriminació per error o per associació) i un 0,9% contra persones bisexuals. Durant el 2017 no es va registrar cap incidència contra persones intersexuals. Gairebé la meitat de les incidències (47,7%) corresponien a agressions, incloses les agressions físiques, verbals i amenaces. Un 12,6%

es van produir en l'àmbit d'Internet i les xarxes socials, un 9,9% feien referència a conductes d'odi i exaltació, mentre que un 4,5% es van produir en l'àmbit de l'educació. Altres àmbits minoritaris on s'havien produït incidències són la salut, l'entorn familiar, els mitjans de comunicació, el dret d'admissió, l'entorn laboral o institucional, l'habitatge o els processos de victimització.

9.2.2. Informe de la Fiscalia especialitzada

Segons l'últim informe publicat per part del Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona que ha estat publicat relatiu a l'any 2016, a la província de Barcelona es van registrar a nivell policial l'any 2015 un total de 232 fets delictius, dels quals un 16% van ser motivats per una discriminació basada en la orientació sexual o la identitat de gènere. Segons les dades recollides pel cos de Mossos d'Esquadra, l'any 2015 es va produir un increment de fets delictius denunciats a la província de Barcelona passant de 195 a 232 fets. En relació als motius de discriminació un 16% correspon a l'orientació sexual. L'informe apunta a un creixement significatiu de fets delictius comesos per motius d'orientació sexual i identitat de gènere a la província de Barcelona, passant de 26, l'any 2014 a 41, l'any 2015. En relació als procediments judicials en els que va intervenir el Servei de Delictes d'Odi i Discriminació l'any 2015, 28 ho haurien estat per discriminació basada en la orientació sexual i la identitat de gènere.

9.2.3. Informe de la Oficina per a la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona

Tot i ser cenyir-se a l'àmbit de la ciutat de Barcelona, la Memòria Anual de la OND del 2017 conté algunes dades rellevants sobre queixes per LGTBI-fòbia.

9.2.4. Informe del Síndic de Greuges de Catalunya

El Síndic de Greuges el març del 2017 va publicar el seu informe "Dos anys de vigència de la Llei 11/2014 pels drets LGTBI: les actuacions del Síndic" que recull algunes de les queixes rebudes, així com un anàlisi transversal. El mencionat informe apunta a un creixement de les actuacions l'any 2015 a causa de l'entrada en vigor de la Llei 11/2014, una tendència a l'alça que es consolida en el 2016. Del total de queixes i actuacions d'ofici tancades durant el 2015 i 2016, l'informe apunta a que en un 32,26 % dels casos el Síndic no havia observat cap irregularitat en la intervenció administrativa, mentre que un 25,81% sí que ho havia fet. Resulta rellevant que, en aquests últims casos, la resolució dictada pel Síndic hagi estat acceptada en un 16,13%. La gran majoria d'actuacions del Síndic en matèria LGTBI, segons apunta l'informe, són procedents de la ciutat de Barcelona, tot i que també hi haurien hagut alguns casos procedents de Girona i Tarragona, i també d'altres localitats poc poblades. Així mateix, el col·lectiu més afectat en les mencionades actuacions va ser el de persones homosexuals (56,90%), seguit del col·lectiu de persones trans (37,93%). D'altra banda, el sectors amb més intervencions van ser el sanitari (22,41%), l'educatiu (13,79%) i el de la cultura, el lleure i l'esport (13,79%).

9.2.5. Informe de la FELGTB

El darrer informe de la FELGTB sobre delictes d'odi i incidents discriminatoris per orientació sexual i identitat de gènere a Espanya (2015), recull les següents dades: Durant el 2015 van registrar 107 incidents i delictes d'odi LGTBI-fòbics. En la meitat dels casos (51,4%) les víctimes van ser homes gais i en el 21,4% dones lesbianes. El 2015 també es va tenir

coneixement d'un cas d'assassinat d'una dona trans. El 12,1% dels casos corresponien a aquest col·lectiu. El percentatge de casos de persones bisexuales era del 6,5%. El principal grup d'edat a què pertanyien les víctimes era dels 18-35 anys (57% dels casos), i el 14,9% de les víctimes eren menors de 18 anys. En el 86,9% dels casos, la víctima era de nacionalitat espanyola, i en un 89,3% el seu origen ètnic era descrit com "caucàsic" o "mediterrani". El 53% dels casos va tenir lloc en un nucli urbà d'entre 10.000 i 300.000 habitants. L'incident prevalent va ser l'assetjament i la intimidació, present en el 72,8% dels casos. Es van registrar 1 assassinat, 35 agressions físiques (32,7% dels casos) i 3 agressions sexuals. L'informe de la FELGTB apunta també a un augment de les incidències que es denunciaven, augmentant del 17% al 44,8%. Segons el mencionat informe, a Catalunya es van registrar 13 incidències, de les quals 7 s'haurien produït en l'àmbit de Barcelona, 5 en altres nuclis urbans, i 1 en l'àmbit rural. Quatre d'aquestes incidències corresponien a casos d'agressió física.

10. Mancances detectades / graus d'incompliment

L'establiment d'indicadors per a avaluar el grau d'incompliment de la Llei 11/2014 és complex i en cap cas hauria de partir de l'anàlisi de les dades sinó que hauria d'incorporar estudis quantitius i qualitius sobre les diferents àrees sobre les que es projecta l'efectivitat d'aquests drets. S'aprofita aquesta consideració per esmentar l'absència d'investigacions pròpies i adaptades al territori Català sobre dinàmiques concretes de vulneracions de drets, com la discriminació per LGTBIQ-fòbia en l'accés a la salut o en la educació.

10.1. Indicadors provinents de la pròpia Llei 11/2014

La pròpia Llei, determina quins són els seus àmbits d'actuació, àmbits en els que s'ha d'avaluar si la seva aprovació ha provocat algun canvi, sigui normatiu, de creació de mesures administratives o de pràctica i dinàmiques. Aquest sectorial, ha d'analitzar tant els canvis directament provocats per l'esmentada Llei com el fet de que les modificacions, desplegaments o avaluacions propis d'aquella normativa sectorial, hagin incorporat la perspectiva de diversitat sexual.

Més enllà del fet de que la Llei conté objectius generals però també d'específics, l'articulat de la Llei no en permet una interpretació en clau programàtica i per tant la seva aplicació requereix d'una tasca ampla d'interpretació de la mateixa. Un altre indicador d'avaluació, pot sorgir de l'anàlisi de les previsions de la Llei que sí estableixen obligacions concretes d'actuació, siguin calendaritzades o no. El seu anàlisi ha de tenir en consideració el compliment del termini establert, com el d'un any per al desplegament reglamentari de la Llei contingut a la D.F 1a, que no s'ha acomplert. L'anàlisi també ha de tenir en compte el grau de compliment de les obligacions regulades a la Llei, com el de l'avaluació de l'impacte de la Llei, en el termini de dos anys, contingut en la D.A 2a. Més enllà de la seva obligació de divulgació, caldrà tenir en consideració si s'ha realitzat una vertadera rendició de comptes a nivell de Parlament de Catalunya i de les entitats LGTBIQ per a donar compte de l'estat d'implementació de la Llei. En quant a les obligacions no calendaritzades, cal avaluar la implementació d'actuacions concretes previstes a la Llei, com la continguda a la D.A 1a, relativa a la coordinació interdepartamental, que mandata el Govern, per a què els òrgans competents es coordinin quan duguin a terme les polítiques públiques, havent d'elaborar un

pla de formació interna adreçat al personal funcionari.

Des d'una altra perspectiva, un altre dels elements a considerar és el dels recursos destinats a implementar polítiques públiques LGTBIQ, la Llei per exemple, no especifica cap compromís pressupostari concret. En quant als recursos que s'hi determinin, caldrà avaluar l'equilibri i la suficiència de les seves partides. La Llei en el seu articulat, també contempla un seguit de previsions transversals cabdals, que en permeten l'avaluació, com el de la garantia estadística (art. 39) o la formació dels professionals que actuen en sectors com la salut o la educació. Atesa la transversalitat dels drets LGTBIQ convé citar iniciatives com la de l'Institut Català de les Dones que avalua anualment la transversalitat de la perspectiva de gènere a l'administració de la Generalitat, iniciava que no s'ha desplegat en termes de diversitat sexual.

10.2. Altres indicadors provinents de l'àmbit municipal

Una font rica en indicadors que podem aprofitar per avaluar el grau de compliment de les polítiques públiques per part de la Generalitat, tot i que està destinat i per tant limitat a les competències municipals, és el del Pla Municipal per la Diversitat Sexual i de Gènere Mesures per a la Igualtat LGTBI d'octubre de 2016, que abasta àrees com la formació en diversitat sexual i de gènere; la incorporació d'objectius de diversitat sexual i de gènere a la normativa, plans i programes clau; els instruments de política laboral i contractació municipal; la comunicació inclusiva o la participació de persones i entitats LGTBI. En cadascuna d'aquelles àrees d'actuació, s'incorporen indicadors com el nombre d'objectius que incorporen diversitats sexuals i de gènere; el nombre d'accions de difusió de protocols i altres normes; el nivell de satisfacció de les persones que s'han trobat en situacions d'assetjament en els casos en què el protocol s'ha activat; el nombre de plecs que incorporen aquests criteris en la contractació pública; el nombre de persones trans en els plans d'ocupació; nombre de projectes subvencionats; nombre d'estudis realitzats; nombre de notícies publicades, entre molts d'altres. L'avaluació de les mesures sectorials ha d'incorporar el prisma de cost- efectivitat, cost- utilitat i cost- benefici.

10.3. Grau de satisfacció dels col·lectius LGTBIQ i de les persones ateses:

Un altres dels indicadors que hauria de ser tingut en consideració, és el del grau de satisfacció dels col·lectius que treballen habitualment en la defensa dels drets de les persones LGTBIQ i de les persones ateses en els circuits de l'administració. Partint de la base del biaix del fet que la òptica de les persones ateses pot estar influenciada per la resposta positiva a la seva demanda i que la òptica dels col·lectius pot no ser sensible a la complexitat i la progressivitat de la implementació de la Llei, aquests no deixen de ser els qui poden radiografiar amb més coneixement de causa les deficiències de les respostes de les administracions. Les queixes o demandes sostingudes en el temps i compartides pel sentir general dels col·lectius, hauria de provocar reaccions a l'administració. Per altra banda, la sinergia amb aquests col·lectius i l'escolta activa de les seves demandes i propostes, és un pilar del manteniment de la legitimitat de l'actuació de les administracions. A nivell individual, també resulta necessari realitzar enquestes de victimització per avaluar el grau de satisfacció tant de les persones que hagin registrat queixes per infraccions de la Llei com de les persones que han estat ateses en el circuit administratiu, siguin cossos policials, serveis d'assistència o de salut.

10.4. Indicadors provinents de l'avaluació realitzada per la pròpia Generalitat:

L'Informe d'Avaluació del Procés d'Implementació de la Llei 11/2014, de novembre de 2017 citat en apartats anteriors, conté un Annex en el que proposa un seguit d'indicadors. L'informe exposa que es crearà un grup de treball d'indicadors en el sí del CNLGTBI, en el que participaran diverses entitats. En una primera fase, es construiran els indicadors, en una segona fase es recolliran les dades, que inclouran les dels organismes públics i els estudis de cas i en una tercera fase, s'avaluaran segons les fonts de verificació. L'informe no especifica quin serà el procés de consens dels indicadors. Tampoc no queda clar com es realitzarà la tria dels estudis de cas per cada àmbit ni amb quins criteris s'elaboraran els qüestionaris, entrevistes semi estructurades, l'anàlisi de material documental o la participació d'observacions participants. En tot cas, aquesta previsió, suggereix que a dos anys d'aprovació de la Llei, la Generalitat no compta amb indicadors propis per dur a terme l'avaluació mandatada per la Llei.

Sense ànim d'exhaustivitat, i de cara a suggerir la milloria i ampliació d'aquells paràmetres d'anàlisis, s'efectuen les següents consideracions. L'Informe distingeix entre indicadors i fonts de verificació. En termes generals, cal dir que la gran majoria dels casos, les fonts de verificació son autoreferencials, essent les pròpies memòries d'activitats dels òrgans coordinadors. Cap dels indicadors recull el grau de satisfacció dels col·lectius LGTBIQ o la font de verificació amb dades proporcionades per aquests. Un altre dels indicadors absents, és el del grau i la tipologia de finançaments dels col·lectius i dels projectes que aquests impulsen. En general els indicadors no incorporen l'anàlisi de la implementació en clau d'equilibri territorial. En general la font de verificació és una única enlloc de fonts de diversa tipologia i provinent d'actors diversos. L'anàlisi conté una òptica tècnica que no incorpora la rendició de comptes polítics, com el fet que algunes de les seves obligacions centrals concretes, com el del seu desplegament reglamentari (1.7) es verifiquen tan sols en base a la Memòria d'activitats de l'òrgan coordinador. Una altra mancança és la d'avaluar l'eficàcia de les mesures adoptades, que només apareix de forma explícita en l'avaluació dels continguts dels mitjans de comunicació i la publicitat (9.3). La participació efectiva dels col·lectius LGTBIQ tampoc forma part dels indicadors, excepte quan la pròpia Llei preveu la seva participació, com en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva (10.3) o en les campanyes divulgatives (14.7).

Entrant en indicadors d'objectius concrets, cal mencionar que en els casos de discriminació comesos en els serveis, establiments públics o privats, l'indicador posa molt d'èmfasi en el nombre de queixes registrades i resoltes (1.5, 3.1, 8.3, 8.5, 11.5, 14.2 o 15.4), sense tenir en compte l'alt índex d'influenciadora. L'indicador del nombre de queixes també s'utilitza en l'avaluació de la inclusió de la diversitat sexual en la documentació administrativa (10.1.6), enlloc d'establir l'indicador en base a l'anàlisi del contingut de la mateixa. En quant a les formacions al personal funcionari, l'indicador es basa en el nombre i tipologia de formacions, i en alguns casos en enquestes de satisfacció de les persones formades (5.1.1). Per avaluar la incidència dels processos de formació, s'hauria d'analitzar l'efectiva adquisició de coneixements, la obligatorietat de les formacions o la funció/rang professional des les persones que les han adquirit. La realització d'entrevistes a professionals i a persones ateses, no obeeix a un criteri tangible, per exemple en els serveis d'atenció sobre discriminació en l'àmbit laboral (3.3) o de salut reproductiva (10.1.7), s'hi preveuen com a font de verificació, però en la de la lliure participació en les competicions esportives, no (8.5).

Una font de verificació escassa i que no segueix un criteri tangible, és el de la observació participant (5.1, 6.1, 10.5). En alguns casos, s'omet incloure en les fonts de verificació alguns agents clau, com en el cas de la incorporació de plans i reglaments de convivència als centres educatius (6.1) que es verifiquen amb entrevistes a docents però no amb les AMPES o l'alumnat. Aquesta verificació múltiple, en canvi, sí que es realitza en d'altres àmbits, com el de la efectivitat del respecte a la diversitat en el sistema educatiu (6.1.2).

En relació a les sancions imposades (3.5.1) l'indicador se cenyeix a avaluar el tipus d'infraccions sancionades, sense avaluar l'adequació de la enunciació de les infraccions o del procediment sancionador per depurar responsabilitats. Tampoc es té en compte el grau de satisfacció de les víctimes ateses ni dels col·lectius LGTBIQ en el resultat dels procediments sancionadors i de la reparació que se'n deriva. En àmbits clau com el de les sancions per incompliment de la Llei (3.5.3), la fixació d'objectius per a la planificació d'actuacions administratives (4.2.1) o la de l'avaluació dels resultats obtinguts i fer propostes de millora (4.2.2), l'única font de verificació és la de les pròpies memòries d'activitats dels òrgans de denúncia. L'informe tampoc especifica quins són els criteris d'elaboració d'aquelles memòries.

11. Mesures proposades per assolir l'efectivitat dels drets de les persones LGTBIQ a Catalunya

Sens perjudici de la complexitat de fer recomanacions sobre un procés d'implementació d'una llei transversal, sí que es poden apuntar un seguit de prioritats i de prismes a tenir en consideració:

- La diversitat sexual ha de ser analitzada des del punt de vista de les obligacions del dret internacional dels drets humans i com un mandat vinculant i que forma part del principi de legitimitat democràtica.
- Les administracions públiques parteixen d'un dèficit històric de tutela dels drets del col·lectiu LGTBIQ, fet que ha de ser tingut en compte a la hora de dissenyar polítiques públiques i interactuar amb les entitats LGTBIQ. Cal no oblidar la Memòria Històrica.
- La promulgació de normativa genèrica en qualsevol sector, ha d'incorporar l'avaluació de l'impacte diversitat sexual.
- La salut, l'educació (particularment l'assetjament escolar) i els mitjans de comunicació són àrees estratègiques i prioritàries en el desplegament de la Llei.
- Les polítiques públiques han de complir la Llei 11/14, però no s'hi han de limitar, havent d'adaptar-se a les necessitats i sentirs socials canviants.
- Cal prioritzar els desplegament de les mesures que garanteixen drets (obligacions de l'Administració) per damunt del règim sancionador respecte d'infraccions de subjectes individuals.
- Les Administracions haurien de comprometre's especialment amb les iniciatives de desplegament de la Llei impulsades pels col·lectius LGTBIQ, com el del model de salut trans o el de l'accés a les tècniques RHA.

- En la seva confecció, implementació, seguiment i avaluació posterior, cal comptar amb la participació dels col·lectius, en base a fórmules vinculants per damunt de les consultives.
- La creació d'indicadors ha de comptar amb la participació real dels col·lectius LGTBIQ i ha d'incorporar ítems com la transparència, participació, l'equitat territorial, la satisfacció dels col·lectius i persones ateses, la qualificació professional del personal d'atenció, la calendarització d'objectius i mesures, la coordinació entre administracions, i la rendició política de comptes, entre d'altres.
- Cal establir una periodicitat en l'avaluació i la rendició de comptes política davant del Parlament de Catalunya i dels col·lectius LGTBI.
- Les discriminacions comeses per les Administracions han de ser investigades en profunditat.
- Les persones responsables de dirigir les polítiques públiques i d'interactuar amb els col·lectius, han de ser persones de consens i amb formació específica.
- Les polítiques públiques LGTBIQ han de considerar la interseccionalitat i la heterogeneïtat del col·lectiu així com les necessitats dels seus sectors més vulnerabilitzats.
- Cal una divulgació eficient i dinàmica dels drets contemplats a la Llei i dels recursos existents, per a generar empoderament i que els mateixos siguin usats.
- Les webs de les administracions públiques han d'incorporar vies accessibles per la denuncia de les infraccions, l'accés a continguts divulgatius i als recursos de suport existents.
- Cal traçar itineraris clars i senzills per a poder denunciar les situacions de discriminació de les què siguin responsables tant subjectes individuals com les pròpies Administracions.
- Cal potenciar la visibilització de referents positius en l'àmbit de la comunicació, la política, l'esport, l'art, etc per eradicar els estereotips, el binarisme i fomentar la llibertat d'opció.
- La creació de consciència sobre l'impacte de la discriminació i de les violències, siguin online o offline, és clau per fomentar la cultura del respecte, la identificació de les violències i la seva denuncia.
- Les Administracions han de posicionar-se públicament respecte de les vulneracions de drets, però també respecte de l'avenç endrets i sobre les aportacions col·lectives.
- Els i les professionals que prestin suport i atenció a les víctimes/supervivents (SAI), han de tenir un alt nivell de qualificació tècnica; han de ser serveis permanents.
- S'ha de prestar un adequat suport, inclòs l'econòmic als col·lectius LGTBIQ per a què puguin dur a terme la seva comesa i puguin realitzar intervencions innovadores.
- Cal fomentar la col·laboració i finançar l'àmbit acadèmic per a què aprofundeixi de manera qualitativa en l'estudi de la discriminació i de les violències LGTBIQ-fòbiques.

- Les polítiques públiques han d'estar coordinades tant entre els seus diferents departaments com amb l'àmbit local.
- La promulgació, modificació o desenvolupament legislatiu, ha de tenir en compte l'estat del marc legal estatal així com les directrius d'organismes europeus.
- L'eventual reforma de la Llei 11/2014 hauria d'incorporar la creació d'un organisme sancionador independent així com la reconfiguració del seu règim sancionador.
- Resulta clau la interpel·lació i la col·laboració amb el sector privat, per dur a terme iniciatives que fomentin la conscienciació social i la responsabilització col·lectiva enfront de les discriminacions LGTBIQ- fòbiques. La creació de convenis específics com els desplegats en l'àmbit del lleure nocturn per prevenir agressions sexuals, podria extrapolar-se a esdeveniments de lleure, esportius o de cultura popular.

12. Recomanacions per al seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades

L'avaluació de les mesures proposades, passa per la seva estructuració en objectius, segons la prioritat dels mateixos, una calendarització a curt, mig i llarg termini, la determinació dels agents responsables de la seva implementació, l'establiment d'indicadors consensuats i la rendició de comptes des d'un punt de vista tècnic i també polític, periòdics per part de cadascun dels estrats titulars d'obligacions.